

วัฒนธรรมด้านความเชื่อ

สมใจ ศรีนวล*

ธรรมชาติของจิตใจมนุษย์ คิดสร้างสิ่งใหม่และคิดคำนึงตลอดเวลาจะหยุดคิดก็ต่อเมื่อนอนหลับ ความคิดของมนุษย์เกิดขึ้นในขณะที่บางครั้งก็มีเหตุผลรองรับ บางครั้งก็มีอารมณ์รองรับ และบางครั้งขณะที่ประสาทสัมผัสปะทะกับสรรพสิ่งภายนอกที่มนุษย์ไม่สามารถจะควบคุมสิ่งเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง ก็จะมีวิธีคิด 3 วิธี คือ คิดต่อสู่ คิดหนีและคิดอ่อนน้อมแล้วแต่เงื่อนไข เมื่อกาลเวลาผ่านไปประสบการณ์ทางประสาทกับสิ่งเร้าภายนอกจากการลองผิดลองถูก กลายเป็นรูปแบบ ระบบทางความคิดอย่างชัดเจน เรียกว่า ความเชื่อ ซึ่งความเชื่อเป็นระบบความคิดของมนุษย์แต่ละคนที่ให้การยอมรับนับถือหรือเชื่อฟังใครหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สามารถให้คุณให้โทษต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส และสิ่งนั้นก็ส่งผลต่อพฤติกรรม หรือกิจกรรมของมนุษย์ทั้งในด้านบวกและลบ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมร่วม เป็นเรื่องจิตใจของปัจเจกชนที่ยอมรับสิ่งหนึ่งว่ามีพลังอำนาจ ไม่สามารถจะสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส แต่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนให้ปฏิบัติตาม อ่อนน้อม สืบทอดกันมาเป็นบรรทัดฐานของสังคมยุคแล้วยุคเล่า ซ้ำซ้อนและเห็นดีเห็นงามไปด้วยกัน ประสานคนประสานใจไปด้วยกัน จึงกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ความเชื่อแม้จะเป็นนามธรรมที่แต่ละคนจะเชื่อถือ ถึงกระนั้นเมื่อกาลเวลาผ่านไป ได้กลายเป็นมรดกทางสังคมยากที่ใครคนใดจะปฏิเสธอำนาจความเชื่อได้หากเขายังเป็นสมาชิกของสังคมนั้น

ความเชื่อมีหลากหลายซับซ้อนอยู่ตามกาลเวลา การสืบทอดของเชื้อชาติ สัญชาติ ของชุมชนในทุกพื้นที่ที่มีความเชื่ออยู่ 3 ประเภทคือ

1. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ (ผี ทวด เจ้า ฯลฯ)
2. ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์
3. ความเชื่อเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน

ความเชื่อทั้ง 3 ลักษณะ อาจจะผสมผสานซับซ้อนกันอยู่ ยกแก่การแยกแยะ เช่นความเชื่อเรื่องเจ็บไข้ อาจจะเกี่ยวข้องกับเรื่องวิญญาณเข้าสิง ต้องจัดปัดเป่าด้วยวิธีทางไสยศาสตร์ และแนวทางการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการรักษาไข้ที่บรรพบุรุษเคยเชื่อและปฏิบัติสืบทอดกันมา เป็นต้น ทั้งนี้เพราะการเจ็บไข้ได้ป่วยมนุษย์ไม่รู้สาเหตุ จึงปฏิบัติตาม ๆ กันมาหรือมีประสบการณ์ทางด้านความเชื่อมาก่อน

1. ความเชื่อเรื่องวิญญาณ

ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า ผี เติมนิเดียวิญญาณเป็นสิ่งที่อยู่ในคน เกิดมาพร้อมกับกายมนุษย์ ถึงแม้ร่างกายจะเน่าเปื่อย แต่วิญญาณไม่เน่าเปื่อยดำรงอยู่ต่อไปในรูปของสิ่งลึกลับ ไม่เห็นตัวแต่อาจปรากฏเหมือนมีตัวตน อาจให้คุณหรือโทษได้ มีฤทธิ์ มีอำนาจอยู่เหนือมนุษย์โดยทั่วไปจะสิงสถิตและปรากฏในที่ต่างๆ มี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

- 1) ประเภทที่สิงสถิตอยู่ในธรรมชาติ เป็นเจ้าของธรรมชาตินั้น คนไทยพุทธ ไทยมุสลิม ในบางพื้นที่ของจังหวัดชายแดน

ภาคใต้เชื่อกันว่า เป็นเจ้าหรือเป็นทวด เมื่อเข้าไปในป่าหรือในสถานที่ที่ไม่เคยไป ผู้ใหญ่จะเตือนลูกหลาน ให้บอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทางก่อนว่าอย่าได้รบกวนรังแก หรือห้ามไปปัสสาวะบริเวณจอมปลวก เจ้าที่เจ้าทางจะโทษมีพิษต่ออวัยวะเพศ การปรับพื้นที่เพื่อสร้างบ้านเรือนหรือสถานที่ใดๆ เพื่อประโยชน์ใช้สอยก็ต้องขออนุญาตเจ้าที่หรือทวด หากไม่ขออนุญาตก็ต้องโทษ ทำมาหากินไม่ก้าวหน้า การดำเนินชีวิตไม่เจริญรุ่งเรือง เช่นที่หมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งคล้า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี มีหนองน้ำธรรมชาติ ต่อมาชาวบ้านนำไปใช้เพื่ออุปโภค บริโภค ก็มีเจ้าที่ให้โทษให้เกิดเจ็บไข้ไม่สบายบ้าง ให้น้ำจืดน้ำตายบ้าง ต่างก็เชื่อกันว่าในบ่อน้ำมีผีพราย (เจ้าบ่อ) หวงน้ำชาวบ้านจึงเรียกบ่อนี้ว่า บ่อผีพราย ต่อมาได้ทำพิธีขออนุญาตอย่างถูกต้องตามความเชื่อ บ่อน้ำธรรมชาติแห่งนี้ได้ให้คุณนานับประการ จากบ่อผีพรายกลายเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ใครเจ็บไข้ไม่สบายก็นำน้ำจากบ่อนี้ไปโปรดหรือประพรมก็จะหาย นำไปรับประทานก็จะเกิดเป็นสิริมงคล มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า การทำมาหากินมีโชคมีลาภ

ในการทำนา ชาวนาก็ต้องปรับพื้นที่ธรรมชาติ ทั้งที่เป็นพื้นที่ลุ่มพื้นที่ดอนให้เป็นเขตเป็นแดน มีสภาพเหมาะที่จะปลูกต้นกล้าให้มีข้าวอุดมสมบูรณ์ ไม่มีอุปสรรคต่อการทำนา ศัตรูพืชไม่มารังควาญ ทำลายให้เสียหาย คนทำนาก็ไม่มีอุปสรรคต่างๆ ให้ทำไม่ได้ เช่นไม่เจ็บไข้ ไม่ลำบากหากปฏิบัติถูกต้องตาม

ขั้นตอน ในขณะที่เดียวกันต้นข้าวก็มีขวัญข้าว ที่มีแม่โพสพ คอยดูแลให้เจริญเติบโต ผลิดอกออกผลตามขั้นตอน และฤดูกาลของการทำนาตั้งแต่พิธีแรกนา พิธีแรกไถ พิธีแรกหว่าน พิธีแรกดำก็ต้องมีพิธีกรรมขอเจ้าที่เจ้าทาง เพราะว่าพื้นที่ทุกตารางนิ้ว ล้วนแต่มีเจ้าที่มีเทพเจ้าคอยดูแลทั้งสิ้น ฉะนั้นการที่จะทำอะไรลงบนพื้นที่ก็ควรทำพิธีขออนุญาตจากเจ้าของที่เพื่อความเป็นสิริมงคลและความอุดมสมบูรณ์ เพราะเชื่อว่าเจ้าที่เจ้าทางจะคอยดูแลผลผลิตให้ได้ผลดีตลอดฤดูกาล

หากปีใดฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลมากไป น้อยไป ชาวบ้านนิยมเชิญการละเล่นพื้นบ้านชนิดชนิดหนึ่ง คือ มะโย่ง มาเล่น เพื่อทำพิธีขอฝนตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาว่า มะโย่ง คือเทพเจ้าแห่งพืชพรรณธัญญาหาร การเล่นมะโย่งจึงเป็นการบูชาธรรมชาติ ต่อมาก็มีการบูชาแม่โพสพหรือขวัญข้าวในความเชื่อของชาวภาคใต้ยุคต่อมา ในจังหวัดปัตตานี และนราธิวาสบางพื้นที่ได้จัดพิธีบูชาคุณผู้ที่อำนวยความสะดวกให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลให้ได้ต้นข้าวที่มีผลมาก เมื่อเสร็จสิ้นฤดูกาลทำนา ก็จะจัดพิธีฉลอง เรียกพิธีนี้ว่า พิธีลาซัง หรือ พิธีปูยอบือแน หรือ พิธีแห่โต๊ะชุมพุก ซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษาพืชพันธุ์ที่ทางเกษตรกรทำขึ้นเกิดผลอุดมสมบูรณ์ตลอดมา ความเชื่อนี้จะทำทุกปีหลังเสร็จฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว เป็นรูปแบบประเพณี เรียกว่า พิธีลาซัง หรือปูยอบือแน ก็เพื่อแสดงความขอบคุณที่โต๊ะชุมพุกดลบันดาลให้พืชพันธุ์ธัญญาหารมีผลอุดมสมบูรณ์แล้ว

จะเฉลิมฉลองแสดงความเคารพบูชากันอย่างสนุกสนานทั้งปี

ในการทำอาชีพประมงก็มีความเชื่อเกี่ยวกับเรือกอและ เรือกอและเป็นอุปการะในการทำประมงที่ชาวประมงแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นิยมใช้ โดยทำกันเป็นกลุ่มๆ ละ 5 - 6 ลำ จะมีความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเรือตั้งแต่การหาไม้มาทำเรือ นิยมนำไม้ตะเคียนทองมาประกอบเป็นลำเรือ ถ้าไม่ได้ทั้งหมดก็จะนำเอามาเป็นบางส่วน เมื่อได้รูปเป็นลำเรือสมบูรณ์ก็มีแนวปฏิบัติต่อเรือกอและ ดังที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาสได้กล่าวไว้สรุปว่า ชาวเรือให้ความเคารพเรือกอและของตน โดยการถอดธงเท้าทุกครั้งเมื่อขึ้นบนเรือ และเมื่อเรือจอดอยู่บนฝั่งก็ห้ามผ่านใกล้ๆ ห้ามเล่น ห้ามถ่ายปัสสาวะ อุจจาระบริเวณใกล้ๆ หัวเรือ ตลอดถึงห้ามพูดจาเชิงอวดดีและพูดในสิ่งที่ไม่เป็นสิริมงคล ทั้งนี้เป็นการให้ความเคารพแก่เรือเพราะเชื่อว่า มีพระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความคุ้มครองเรือสิ่งสถิตอยู่ที่หัวเรือบริเวณ “จาบัง” นั่นเอง การเริ่มใช้เรือกอและออกทะเลเป็นครั้งแรกจะต้องดูฤกษ์ยามตามวิชาโหราศาสตร์ และในการที่จะนำเรือกอและไปทำการประมงในทะเลแต่ละครั้ง (เป็นครั้งคราว) จะต้องทำพิธีเพื่อเป็นสิริมงคลแก่เรือและชาวเรือ ตลอดทั้งไปทำการประมงก็จะได้ปลามากๆ ด้วย พิธีจะเริ่มในคืนก่อนวันที่จะออกเรือ เครื่องบวงสรวงประกอบด้วย บูรี (ทำจากแป้งสาเลีให้เป็นแผ่นบางๆ ทอดด้วยน้ำมัน) ข้าวเหนียวเหลือง

ข้าวตอก หมากลู ปูนกินหมาก บุหรี่ใบจาก มวนโตๆ เทียน 1 เล่ม แล้วล้างเรือด้วยน้ำธรรมดาก่อน ตามด้วยน้ำผสมผลมะกรูด 3 ผล ผ่าซีกและเอาสบู่ที่ทูปหรือตำผสมน้ำแล้วราดทั้งลำเรือ ซึ่งเปรียบเสมือนอาบน้ำชำระร่างกาย สระผม ทาแป้งให้เรือ หลังจากนั้นใช้ผลมะกรูดแขวนหัวเรือ 2 ผล หางเรือ 2 ผล ใช้ผ้าสีเหลือง ดำ แดง ขาว ผูกติดกับมะกรูดที่หัวเรือคล้ายพวงมาลัย ใช้ช่อดอกหมากคู่กับใบยูยู พร้อมกล้วยมันหวาน 1 หวี ผูกไว้ที่หัวเรือเสมือนเป็นการแต่งตัวให้เรือ ส่วนพิธีบวงสรวง เริ่มด้วยการจุดกำยานรมสำหรับเครื่องบวงสรวง พร้อมกับ สวดดูอา ตามพิธีทางศาสนาอิสลาม แล้วเริ่มเซ่นที่บริเวณจำปิงตามด้วยบริเวณติ่มอรูแว ไปจนถึงท้ายเรือ เสร็จแล้วก็เชิญเทพเจ้าแห่งทะเลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเรือให้มารับเครื่องบวงสรวงแล้วขอพรจากเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น เพื่อให้เรือและชาวเรือมีความปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ ตลอดทั้งขอให้ทำประมงได้ปละมากๆ

ปัจจุบันพิธีการเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบที่ง่ายขึ้น คือ เพียงแต่ทำน้ำมันดีโดยการใช้แป้งหอมเป็นเมืง ๆ มาละลายน้ำใส่ในภาชนะที่เหมาะสมแล้วใช้ใบตอง หรือมือจุ่มลงในแป้งแล้วนำไปเจิมหรือพรมที่หัวเรือก่อนแล้วเวียนไปรอบๆ เรือ และมาบรรจบที่บริเวณหัวเรือ ซึ่งทำพร้อมกับการสวดดูอา และขอพรเพียงเท่านั้น ซึ่งขั้นตอนของพิธีกรรมลดลงจากเดิมมาก

2) ประเภทที่สิงสถิตในรูปเคารพ, สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น พระเครื่อง เจดีย์ ของขลังประเภทต่างๆ ความเชื่อเรื่องวิญญาณประเภทนี้ได้แก่ วิญญาณบรรพบุรุษหรือทวดเป็นต้น และวิญญาณตามศาลพระภูมิ ศาลเจ้า และศาลเทพารักษ์ วิญญาณเหล่านี้จะดลบันดาลให้ผู้ใดที่เคารพนับถือ อธิษฐาน บนบานอะไรจะประสบความสำเร็จ เช่น กรณีของหลวงพ่อกวนอู เขามะรวด บ้านกลาง อำเภอบ้านนาเร จังหวัดปัตตานี ซึ่งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ต่างก็เคารพนับถือ มีความทุกข์ร้อนอะไรก็บนบานขอให้หลวงพ่อกวนอูช่วยให้ประสบความสำเร็จ ชาวบ้านจะประกอบพิธีกรรมหรือจัดงานสำคัญ เช่น งานแต่งงาน มะโชะยาวิ (เข้าสู่หนัด) จะต้องทำการเอ่ยชื่อและมีการเซ่นไหว้หลวงพ่อกวนอูก่อนทุกครั้งไป

ความเชื่อเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่ กลางหมู่บ้าน กลางทุ่งนา ก็มีความเชื่อว่ามีเทพารักษ์ มีเจ้าของ เจ้าที่เจ้าทาง ทวดประจำต้นไม้ต้นๆ เช่น ความเชื่อเรื่องต้นไทรดำ ในพื้นที่หมู่ที่ 4 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เชื่อว่ามีทวดดำ เป็นเสมือนวิญญาณบรรพบุรุษ หรือทวดประจำหมู่บ้านอาศัยอยู่ที่ต้นไทรเพื่อคอยดูแลลูกหลาน หากใครมีทุกข์ร้อนเรื่องอะไรก็ไปบนบานก็จะทำให้ความเดือดร้อนนั้นเบาบางลงหรือจางหายไป

ที่อำเภอบ้านนาเร อำเภอสายบุรี และอำเภอตากใบ มีความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ วิญญาณของผู้นำศาสนา ตลอดจน

เทวดาองค์รัชฯ รวมถึงยังมีวิญญาณที่สิงสถิตในเครื่องมือเครื่องใช้ วัตถุเคารพที่เป็นสัญลักษณ์ของตระกูล ที่มีความเชื่อสืบทอดกันมา เช่น มีดกรีด ไม้เท้า เครื่องนุ่งห่ม ของคลัง สิ่งของตามธรรมชาติ เช่น น้ำบ่อศักดิ์สิทธิ์ ดินทรายจากภูเขา จากท้องทะเล ซึ่งวัตถุเคารพเหล่านี้ก็เชื่อกันว่ามีวิญญาณสิงสถิตอยู่ มักจะนำมาใช้เป็นวัตถุมงคล อยู่อย่างคงกระพัน ซึ่งจะนำลางสังกะสีมาให้ ทำให้มีความมั่นใจในการสร้างสิ่งใหม่ ในการเดินทาง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความเชื่อเรื่องผีตายาย ก็เป็นความเชื่อประเภทหนึ่งที่ปรากฏในลักษณะที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตระกูล เช่นชาวบ้านที่หมู่ที่ 2 ตำบลละหาร อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี มีความเชื่อเรื่อง พ่อทวดแก้ว เชื่อว่าเป็นเสือ ถ้ามีคนเจ็บไข้ไม่สบายหรือมีของสูญหายหรือมีเรื่องเดือดร้อนต่างๆ ก็จะไปบานศาลกล่าวต่อพ่อทวดแก้ว หรือบางครั้งเรียกว่าตายาย แม้กระทั่งเวลาชนไก่หรือชนวัวก็จะไปบ่นให้ชนะเสมอ และเมื่อประสบความสำเร็จดังที่ได้บนบานเอาไว้ ก็จะมีการมาแก้บนโดยมีอาหารมาเช่น ไหว้ด้วยการต้มไก่ ต้มฟองวัว น้ำตาลเมา เหล้า สิ่งเหล่านี้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อเรื่องตายายที่ปรากฏในพิธีกรรม เรียก ผียาย หรือ ผีตายายลง หรือแสดงออกเป็นการละเล่นชนิดหนึ่ง เรียกว่า โต๊ะครีม หรือ นายมนตรี เป็นการละเล่นเพื่อ

ประกอบพิธีกรรมนิยมทั่วไปทั้งในกลุ่มไทยพุทธและมุสลิม เมื่อพิจารณาจากรูปแบบพิธีกรรมการแต่งกาย อุปกรณ์การเล่นแสดงว่า ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมชาว - มลายูมาช้านาน เมื่อศาสนาอิสลามเข้ามา ก็รับเอาพิธีกรรมเช่นนี้เข้ามาด้วย และพิธีกรรมเหล่านี้ก็ยังนำมาใช้แก้บน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้น และนำมาประกอบการทำกิจกรรม เช่น การค้าขาย ทำไร่ ทำนา การแลกเปลี่ยนหรือเมื่อประสบเคราะห์กรรมก็就会有การบนบานศาลกล่าว เมื่อหายจากเคราะห์กรรมหรือได้ผลตามที่บนบานไว้ ก็จะนำคณะนายมนตรีมาแสดงเพื่อขอบคุณหรือแก้บน

ความเชื่อเรื่องนายมนตรีส่วนใหญ่จะเชื่อเนื่องมาจากการเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่รู้สาเหตุที่มา หรือประสบเคราะห์กรรมอย่างแรง อาจจะเกิดจากอุบัติเหตุหรือจากภัยธรรมชาติ โดยชาวบ้านเข้าใจว่าผีตายายลงโทษ หรือถูกผีตายายมาเข้าทรงเพื่อบอกความต้องการอะไรบางอย่าง ความเชื่อเรื่องนายมนตรี เป็นวัฒนธรรมร่วมระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิมที่ได้สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษที่มีวิญญาณและคติพราหมณ์ฮินดูเป็นพื้นฐานกันมาช้านาน ซึ่งความเชื่อเหล่านี้เมื่อได้ทำตามประเพณีหรือได้แก้บนตามที่ได้เคยบนบานเอาไว้ ความเชื่อที่ได้วิตกกังวลก็จะกลายเป็นดี มีกำลังใจ คนป่วยก็จะหาย โชคร้ายก็บรรเทา และกลายเป็นโชคดีในที่สุด

2. ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์

ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนต์คาถาอาคม การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง โดยปกติมี 2 อย่าง คือ ไสยศาสตร์ดำ มีหน้าที่ทำลายกำจัดสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ รักษาโรคภัยไข้เจ็บ และ ไสยศาสตร์ขาว มีหน้าที่ในการเสริมสร้างสิ่งดีงาม สร้างเสน่ห์มนต์ขลังให้คนรัก คุ่มครองให้ปลอดภัย เพราะฉะนั้นพิธีทางไสยศาสตร์ซึ่งจะมีบุคลากรเครื่องขมิ้น มีวัตรปฏิบัติเฉพาะตน เช่น ไม่รับประทานอาหารบางชนิด ไม่ทำกิจกรรมทางเพศในวันพระ วันเกิด ไม่ตัดผมในวันพุธ เป็นต้น มีคาถาอาคมไว้สวดเสกเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมมากขึ้น มีอุปกรณ์หายาก เช่น เขี้ยวเสือ เขี้ยวหมูตัน กิ่งต้นกาฝากที่มีคนผูกคอตาย เป็นต้น หรือสิ่งของต่างๆ ที่อาจจะขลังและศักดิ์สิทธิ์โดยการเสกมนต์ ซึ่งอาจเรียกรวมๆ กันว่า เครื่องรางของขลัง

ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ด้านการทำเสน่ห์ยาแฝดให้คนรักกันนั้นมีผลจริงๆ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถทำให้เลิกกันได้จริงๆ ก็มี แต่จะทำให้ผู้กระทำรู้สึกไม่ดีเมื่อสามภรรยาเขาเลิกกัน การเสกตะปูเข้าท้องก็มีให้เห็นกันอยู่บ่อยๆ ในกรณีของคนที่เป็นศัตรูกัน หรือกรณีการป้องกันคนลักขโมยของก็มักจะนำคาถามาเสกเป่าทำให้เป็น โจ หรือสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งห้อยไว้บนต้นไม้เมื่อต้นไม้ผลิดอกออกผล คนที่ขโมยผลไม้เหล่านั้นก็จะมียันเจ็บไข้ได้ป่วยอาจถึงตายเพราะท้องเสีย

หรือเป็นบ้าตายเพราะพลังอำนาจทางคาถาอาคมมนต์ขลัง

3. ความเชื่อเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน

มนุษย์ทั่วไปเมื่ออุบัติขึ้นมาบนพื้นโลก ต่างก็ชวนชวยเพื่อความอยู่รอดของชีวิต และเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับต่อไป การดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่รอดบางครั้งก็ต้องลองผิดลองถูก จนเรียนรู้เป็นประสบการณ์ นำมาเป็นประโยชน์เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม มิใช่เพียงเพื่อการดำรงอยู่ตามสภาพ แต่มนุษย์ยังต้องการเครื่องประเทืองใจอีกมากมาย ทั้งความงาม ความเชื่อ เพราะมนุษย์ได้ชื่อว่ามีใจครอง มีใจเป็นใหญ่ เพราะฉะนั้นมนุษย์เชื่อว่าสรรพสิ่งล้วนมีใจ มีวิญญาณครองทั้งสิ้น การปฏิบัติทางกายใดๆ ล้วนมีใจผูกพัน บางครั้งก็คิดว่าการปฏิบัติอย่างนั้นถูกต้องอย่างนี้ผิด จึงเกิดแนวคิดปฏิบัติต่อสิ่งนั้นๆ เพื่อให้สอดคล้องดังที่ใจคิดไว้ โดยเฉพาะในชีวิตประจำวัน เมื่อเผชิญหน้ากับสิ่งใดๆ หรือจะทำอะไรควรปฏิบัติสิ่งใดก่อนหลัง เป็นเรื่องความคิดทั้งที่ยอมรับสืบทอดกันมาและที่คาดคะเนคำนึงขึ้นเอง ความคิดเหล่านี้ได้กลายมาเป็นที่ยอมรับ เชื่อฟัง เชื่อตาม และเชื่อถือสืบต่อกันถึงแม้ว่าผลออกมาในรูปของความพึงพอใจหรือไม่พอใจก็ตาม

ปกติการดำเนินชีวิตของชาวบ้านชนบททั่วไป มักจะอาศัยธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ เข้ามาประยุกต์ใช้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย เท่านั้น แต่ชาวบ้านยังมีความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดจากอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่ามีส่วนสร้างให้สิ่งเหล่านั้นมีพลังที่จะทำให้ลายหรือสร้างสรรค์ให้ชาวบ้านมีความสุขหรือทุกข์ หากว่าชาวบ้านได้ปฏิบัติตน สร้างสิ่งเหมาะสมแก่กาลเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ก็จะมีส่วนช่วยให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หากไม่สร้างสิ่งเหมาะสมหรือปฏิบัติให้เหมาะสมแก่กาลเวลาสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ก็จะมีผลในทางลบหรือมีชีวิตที่เลวลง ซึ่งมีผลจากการศึกษาพบว่า ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มนุษย์ทั่วไปจำเป็นต้องมีไว้ นอกจากจะเป็นที่อยู่หลับนอน ยังจะเป็นที่ป้องกันอันตรายต่างๆ ได้แล้วยังมีประโยชน์ต่อการหลบแดด ลม ฝน ได้อีกด้วย เพราะฉะนั้นมนุษย์ทุกคนจะต้องมีที่อยู่เพื่อป้องกันเหตุร้ายอันตราย และมีที่หลับนอนที่สะดวกสบายเมื่อคราวต้องการ แต่ประสบการณ์ของมนุษย์ต่อการสร้างสิ่งใด ๆ จะผูกพันกับความเชื่อว่า สิ่งใด ๆ ก็ตามจะต้องมีพลังอำนาจให้ผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องได้รับคุณหรือโทษได้ ดังนั้นการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวบ้านจะมีความเชื่อเรื่องนี้ตั้งแต่ที่ดิน โดยมีความเชื่อว่าสีของดินที่จะเข้าไปตั้งบ้านเรือนต้องมีสีต่าง ๆ คือ ลักษณะของดินที่จะเป็นมงคลที่จะทำให้เจ้าของบ้านมีความสุข ความเจริญจะเป็นดินสะอาด มีสีขาว หรือแดง เหลือง

กลิ่นหอมเหมือนดอกแก้ว หรือกลิ่นหอมเสมอสมุนแวง ใครได้อยู่ที่นั่นก็มีความสุข มีความชื่นชม เกียรติยศ ศักดิ์ศรีไหลมาเทมา หากดินมีกลิ่นคาว เชื่อว่าเป็นดินของผีไม่เหมาะสมแก่การสร้างที่อยู่อาศัย หากจะอยู่ก็ไม่มีความสุข ควรหลีกเลี่ยง หากมีกลิ่นเหม็นหรือเหม็นเปลี่ยนหรือเหม็นฉุน ไม่ควรสร้างที่อยู่อาศัย หากจะมีอยู่ก็ไม่มีความสุข ควรหลีกเลี่ยง ในการพิสูจน์กลิ่นดินนั้น แรกเริ่มก็ให้ตรวจดินที่จะปลูกเสาหลักหรือเสาเอก หรือหลุมศรีบ้าน หากไม่ได้ดินกลิ่นตามที่ต้องการก็อาจเลื่อนไปหาจุดอื่นๆ ที่ใกล้เคียง เมื่อเจอแล้วก็ใช้จอบขุดมาชิมดู หากมีรสหวานเชื่อว่าเป็นดินดี ผู้อยู่อาศัยจะได้ลาภ มียศฐาบรรดาศักดิ์ และมีความสุข หากมีรสเปรี้ยวห้ามปลูกสร้างเพราะบ้านปลายของชีวิตอาจไม่มีความสุขมีคดีความอยู่เนื่อง ๆ

ด้านการปรับพื้นที่สำหรับการสร้างที่อยู่อาศัย ให้ใช้วิธีขุด ถากกลางต้นไม้หรือวัชพืช ห้ามใช้วิธีเผาด้วยไฟ เพราะเชื่อว่าเป็นของร้อนซึ่งอาจนำโชคร้ายมาให้แก่ผู้อยู่อาศัย ถ้าเป็นจอมปลวกก็ให้ขุดออก ต่อไม้บางชนิด เช่น ต่อไม้ตะเคียน หรือหลุมพอ ต้องเชิญหมอไสยศาสตร์มาปัดรังควาน

ลักษณะรูปของดินที่เหมาะสมแก่การสร้างบ้าน ต้องมีลักษณะเป็นพื้นที่วงกลมสี่เหลี่ยมผืนผ้า ระดับโค้งสูงต่ำพอกัน แต่หากมีลักษณะเป็นเหลี่ยม คม ลาด สูงต่ำไม่เท่ากันเมื่อเข้าไปอยู่จะได้รับความทุกข์ร้อน เจ็บไข้ได้ป่วย จะถูกลักขโมยทรัพย์สินทำกินไม่เจริญ

ทิศทางการสร้างบ้าน ต้องหันหน้าไปทางทิศตะวันออก จะเป็นมงคลและรับแสงสว่างได้ดี หมายถึงชีวิตตลอดวันจะเจอแต่แสงสว่าง มีแต่ความก้าวหน้า ไม่มีความมืดมิด หรือหันหน้าบ้านไปทางทิศเหนือ เชื่อว่าจะเป็นคนเหนือคน หมายถึงจะได้เป็นใหญ่เป็นโตในชุมชน และไม่นิยมสร้างบ้านขวางตะวัน เพราะถือเสมือนว่าเป็นคนขวางโลก

เดือนที่นิยมสร้างบ้าน มีประมาณ 6 เดือนที่เชื่อว่าเป็นมงคลแก่การสร้างที่อยู่อาศัย คือเดือนกุมภาพันธ์ พฤษภาคม สิงหาคม กันยายน พฤศจิกายน และเดือนธันวาคม ส่วนเดือนที่เป็นอุปมงคลต่อการสร้างที่อยู่อาศัย คือ เดือนมกราคม มีนาคม เมษายน มิถุนายน กรกฎาคม และเดือนตุลาคม

วัฒนธรรมร่วมอีกอย่างหนึ่งก็คือ ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาโรค การรักษาโรคของชาวบ้านในพื้นที่นี้ หมอพื้นบ้านจะใช้วิธีตรวจดูอาการแล้วถามสาเหตุจากผู้ป่วยแล้วจึงวิเคราะห์รักษา โดยมีวิธีรักษา 3 วิธี คือ รักษาโดยการไช้ยาสมุนไพร รักษาโดยการนวด และรักษาโดยวิธีทางไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถาหรือจิตบำบัด ซึ่งปัจจุบันหมอพื้นบ้านยังคงมีบทบาทและรักษาชาวบ้านในท้องถิ่นอยู่มาก เช่น เจ้าอาวาสวัดตอหลัง ตำบลไพรวัลย์ อำเภอตากใบ รักษาโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน มะเร็ง

เจ้าอาวาสวัดถ้ำภาวาส ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี รักษาไข้ทั่วไปและสตรีหลังคลอด และที่เป็นพระวาสนก็มีอยู่มากมาย คนไข้ของชาวบ้านในพื้นที่ทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ต่างก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการรักษาพยาบาล เข้าใจในสภาพของการเจ็บไข้ได้ป่วยของกันและกันทั้งผู้รักษาไข้และคนไข้ ดังที่ พระบัว คัมภีร์สีโล เจ้าอาวาสวัดถ้ำภาวาส ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี กล่าวถึง การพึ่งพาอาศัยกันในเรื่องนี้ สรุปว่า แต่ละวันจะมีชาวไทยพุทธและมุสลิมมาหาให้รักษาไข้วันละ 2 - 3 คน ทุกวัน เมื่อเขามาให้รักษาก็ต้องรักษาให้ เพราะวันหน้าวันหลังเราเดือดร้อนก็จะขอช่วยเขาได้

ที่กล่าวมานี้เป็นส่วนหนึ่งของ วัฒนธรรมที่คนซึ่งนับถือศาสนาต่างกัน แต่มีความเชื่อและปฏิบัติต่อสิ่งที่เชื่อเหล่านั้นเช่นเดียวกันจนเป็นวัฒนธรรม และยังคงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและปฏิบัติสืบทอดกันหลายพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยในแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งหลายคนอาจจะมองว่าเป็นเรื่องของความมั่งงายล้ำหลังทางความคิด แต่สำหรับคนที่ยึดถือปฏิบัติแล้วก็สามารถดำรงตนร่วมกันในสังคมนั้นได้ด้วยความสงบสุข แม้กระทั่งคนต่างศาสนา

เอกสารอ้างอิง

สมใจ ศรีนวล. รายงานการวิจัยศึกษาวัฒนธรรมร่วมระหว่างชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธกับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ในอำเภอปานาเระ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส. 2535. (อัดสำเนา)

อยากหาความสุข ก็ต้องรู้จักความสุข ถ้าไม่รู้จักความสุขแล้วจะหาความสุขได้อย่างไร
ธรรมชาติมอบความสุขให้ทุกคนเสมอกัน คนที่รู้จักความสุขก็หาความสุขได้
แต่คนส่วนใหญ่ไม่รู้จักความสุข และไม่ยอมทำความรู้จัก แต่ก็ยังอยากได้ความสุข
วิธีแสวงหาความสุขจึงใช้กันหลายวิธี ผิดบ้างถูกบ้าง
จนบางครั้งหาความสุขแต่กลับเจอความทุกข์
พระพุทธเจ้าพบว่าความสุขอยู่ในธรรมชาติ และหาได้ด้วย “ธรรมะ”
และตรัสว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่สามารถพัฒนาให้พ้นทุกข์ได้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาธรรมะ
แต่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าธรรมะคืออะไร พระพุทธเจ้าสอนอะไร
จึงไม่ได้ประโยชน์จากพุทธธรรม เสมือนว่าศาสนาเป็นสิ่งมงายไร้ค่า
ผู้ที่คิดเช่นนี้คือผู้ที่ไม่ศึกษา จึงไม่ได้ประโยชน์จากศาสนา
“ลองศึกษาพุทธธรรมเถิดพุทธศาสนิก แล้วท่านจะพบความสุข”